

Inserati se sprejemajo in veljajo trisopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 " "
15 " " " " 3 " "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravištvu (administracija) in ekspedicija na svarem trgu h. št. 16.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr
za polleta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:
Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je v Kravji dolini št. 26.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Italijanska nenasitljivost

mora vendar že celemu svetu presedati. Nihče jim ne zavida, da so imeli toliko sreče, da so navzlic zgubljenim bitkam skrpali zedinjeno Italijo, pa preterano je načelo narodnosti, če vsled njega za Italijo zahtevajo vsako mestice in vsak otočič, kjer je le nekaj Lahov naseljenih. Kam pridemo, če hočemo narodno načelo tako natančno spolnovati? Po celi Evropi bi moralo priti do velikanske zmešnjave, v mnogih deželah, v mnogih mestih je po več narodov skupaj, kako bodo te delili? Le pomislimo, kako so Nemci raztreseni po vseh deželah: imamo jih v Banatu in na severnem Ogerskem, na Erdeljskem (Sedmograškem), v Rusiji poleg finskega morja; kako se hočejo vse te naselbine z Nemčijo združiti?

In vendar Italijani narodnostno načelo prav na tak način nemogoč delajo. Zdaj hočejo imeti zopet laške Tirole in primorsko deželo, ter ženejo po celi Italiji velik krik zoper Avstrijo. Prej kot Istra bi se jim mogel še južni del Tirolske prepustiti, kjer kakih 300.000 Italijanov skupaj stanuje. Pa kaj hočejo v Istri, kjer so naseljeni le v mestih, in še tam niso pravi Lah, ampak le bolj pollaščeni Slovani, ali pa bastardi med laškim in slovanskim življem, kakor kažejo očitno prevladajoča slovanska imena? Na Goriškem je več Slovencev, nego Lahov, tržaška okolica je slovenska, in zastran mesta bi se dalo tudi lahko dokazati, da čez polovica prebivalstva ni prave italijanske krvi. Koliko tisoč Kranjcev se je v Trstu že pollaščilo! Komaj je slovenska dekla štirinajst dni v Trstu, že laško žlobodrá, in

čez nekaj mesecev že kranjski več znati neče. Če se potem omoči, so otroci vsi Lah, in se jim niti ne sanja, da bi tekla po njih žilah slovenska kri. Še če sta oče in mati Slovenca, otroci vendar ne znajo družega jezika, nego italijanskega, ker družega skoraj ne slišijo, in tudi v šolah družega učnega jezika skoraj ni.

Le malo je pravih Lahov tudi v Primorji, in vendar celo deželo za se zahtevajo! Kedar se dunajski listi nad Lah ježé, navajajo vse druge vzroke, zakaj se Primorje Lahom prepustiti ne more, samo tega najvažnejega nečejo znati, da je večina prebivalcev v Primorji slovanska. Če so tako slabi v geografiji, naj bi pogledali vendar v kak „conversationslexicon“, tam bodo že zvedeli za silo, koliko je v Primorji še Slovanov, čeravno so vedno mižali, ko so Lah, svojo narodnost z vsemi sredstvi umetno širili. Pa toliko nevedni nemški listi niso, oni Slovanov v Primorji le zato nečejo videti, ker Slovana še veliko bolj sovražijo nego Italijana.

Če se pa drugi nečejo, se moramo mi oglasiti, in na vso moč vpiti, da nas bo ves svet slišal, da Primorje ni laško, ampak slovansko; to bo vzelo laškim rovarjem mnogo moralne sile. Evropanci niso posebno izvedni v geografiji izhodnih dežel, če slišijo Lahe po Primorji vpiti, mislijo, da je res vse italijansko, in zato vse simpatizira z laškimi kričachi. Zato je nujna potreba, da jamejo tudi primorski Slovani glasno vpiti, da niso Italijani in da nečejo nikdar biti. Tabori na desnem bregu Soče so premalo poznani po svetu, tudi se je tam premalo povdarjala slovenska narodnost.

Mi si moramo sami sebi reklamo delati, in svetu razmere razkriti, ne samo v domačem ampak tudi tujem časopisju. Svet mora zvedeti, da so Lah, v Primorji v manjšini, mora zvedeti, da se jim nič hudega ne godi, da imajo deželne zборе v Trstu, Istri in na Goriškem v svoji oblasti, da imajo jezikovo ravnopravnost v šolah in vradih, in če bi se kdo smel pritožiti, da se mu krivica godi, je to le zvesti slovanski živelj, ki obsega večino prebivalstva, pa se vendar povsodi prezira na korist onemu laškemu življju, ki toliko kriči po svetu, kako ga Avstrija zatira. Prišel bo kmalo dan, ko bomo vse to Lahom v obraz povedali. Vprašali bi Lahe tudi še zarad onih 30.000 Slovencev, ki so pod laškim kraljestvom. Če Italijani toliko spoštujejo narodnostno načelo, zakaj tistih Slovencev ne izpusté izpod svoje vlade? Se ve, da jih zdaj na vse preteze poitalijančujejo, tako da jih bodo v malo deset letjih vse pollaščili. Pa to znamo tudi mi in bi poslovenili Trst in Istro in vso Goriško še hitreje, če bi imeli toliko pomoči in podpore kakor oni.

Italijani priznavajo narodnostno načelo menda le tam, kjer je njim na korist, za beneške in goriške Slovence, za isterske Hrvate nemajo nobenega spoznanja. Toda najugodnejša je zdaj prilika, da primorski Slovani odgovorijo na laške demonstracije, in vrlo društvo „Edinost“ naj stopi zdaj s kakim patrijotičnim činom pred svet, naj glasno protestira, tako da bo ves svet slišal, da avstrijsko Primorje neče nič slišati o Italiji, da so Primorci večinoma Slovani, in da hočejo pri Avstriji ostati,

Naravoslovni materializem.

(Pretresa Dr. Anton Jeglič.)

III.

Zoper edino, večno tvarino, zoper goli mehanizem v vsem svetovnem razvoju, zoper monizem, zoper naravoslovni materializem ugovarjamo tudi v imenu zgodovine in rečemo: materialista uničuje 1. ideja duha in nadčutni sploh verski pojmi, ki se nahajajo pri vseh tudi najstarejših narodih; 2. kristjanstvo.

1. Ko bi bil goli mehanizem v svetovnem razvoju mogoč in resničen, ne bila bi mogoča ideja duha, ne nadčutni in sploh verski pojmi; ko bi bili mogoči, zadnji bi morali biti izmed vseh, kar se jih je v človeku izrodilo. Prvo trditev hočemo po svoji obljubi dani v vvodu prezeti, akoravno s tem najostreje orožje nerabljeno pustimo, o drugi trditvi pa nekoliko spregovorimo. Poprašajmo zgodovino, kdaj je ideja duha, kdaj so nadčutni verski pojmi nastali!

Še le v novejšem času se je vednosti posrečilo, da je najdlja in more brati najstareje listine o ljudstvih v babilonskih planjavah in egiptovskih pokrajinah. Te listine pa sploh vsa zgodovina nam jasno, razvidno spričuje, da se do- bijo pri narodih tem čistejši in tem bolj vzišeni

pojmi verski, kolikor so starejši. Čisto česčenje najvikšega bitja je pričetek pri vseh starih rodovih, politheizem, sploh malikovalstvo se je še le počasi razsejalo in izraščalo. Vse prvotne vere so monotheistične in molijo Boga kot duha, povsod se pripisuje nastanek sveta duhovni moči in vse govore o nadzemljski prihodnosti človeških duš.

Ali hočem omenjati še zavesti vseh narodov, da so v prvotnem svojem stanu prosto z Bogom občevali, da je zlo iz zlorabe človeške prostosti prišlo na svet, da bodo konečno še rešeni od sedanjega zla po Bogu samem. Sploh zgodovina kaže: da ideja duha vsem narodom sveti nad njihovo zibeljko in gospodarji v vsem njihovem nrvnem, verskem in političnem življenju, — da je tajitev duha pri vseh ljudstvih sad poznejšega splošnega propada, rojena v nrvni gnjilobi, — da se pa vsi bolji elementi temu upirajo in borijo za idejo duha. (Cfr. Haflner, der Materialismus in der Culturgeschichte pg. 61 sqq. 45 sqq.)

Vse to pa kar naravnost podira materializem, ker po njem bi tek zgodovine ravno nasproten moral biti. Naštete resnice so gotove, zgodovinske in napačna mora biti vsaka razlaga nature, ki se ž njimi nikakor ne vjema.

2. Poglejmo kristjanstvo; ono je vera duha — duha je rešilo iz spon; ko bi kristjanstva ne bilo, davno bi bili že v materializmu pokopani. Poglejmo v njegov zgodovinski pričetek.

Grški modroslovci so pričali, da je duh človeški, da je najviše duhovno bitje; a niso mogli zaprečiti, da bi ne bila vera v neumrjnost vedno bolj zginjevala iz grško-rimske olike.

Česar pa niso mogli doseči duhoviti modroslovci grški, dosegli so revni, neučeni ribiči; epikurejski čutnosti, mesenosti, in sladnosti so nasproti stavili križ in zatajevanje, učili so visokost človeškega duha, njegov večni namen obstoječ v združitvi z neskončno popolnim duhom. To je čudno. Čudno je, da so se tako idejalni nauki sploh prikazali o času, ko je ideja duha dozdevno zginila za vekomaj. Še bolj čudno je, da si je urno za-se pridobila toliko tisuč in tisuč vernikov; najbolj čudno, da si je skozi stoletja ljudstva tako priklonila, da tudi smrt prepričanja razdreti ni mogla. Kristjanstvo, vera duha, je v teku vseh stoletij izrodilo toliko dušnih velikanov, izobrazilo in oblažilo toliko divjih narodov, poživilo in posvetilo vse vede in umetnosti — kar je lepega, kar je vzvišenega, kar je na čast člove-

červno se nezvestim Lahom prednost daje pred zvestimi Slovani. Ta protest moramo razširiti po časnikih domačih in vnaunjih, da se bo laška nenasitljivost v pravem svitu pokazala.

Slovanska bilanca.

I.

Berolinski shod, I. ki je vzhodno vprašanje rešil (?), se je razšel potem, ko je mir med turško in rusko vlado v sv. Štefanu sklenjen razstrgal in ga z Berolinskim mirom nadomestil.

Dosti jih je bilo, ki se niso zadovoljili s sv. Stefanskim mirom, z Berolinskim pa ni zadovoljna nobena država, še manj pa so zadovoljni z njim posamezni narodi. Ne govorim tu samo od slovanskega ampak od vsih drugih ne izvzemši angleškega in nemškega.

Ne brigajte se za ptuje narode, napravimo si bilanco mi Slovani in posebno mi Jugoslovani.

Ali je jugoslovanskemu narodu zadnja rusko turška vojska prinesla sad, katerega smo si želeli, ali se je stanje Jugoslovanov vsled sklenjenega Berolinskega miru vsaj kaj zboljšalo?

Zgodovina ne dela skokov, ona se razvija korak za korakom na podlagi obstoječega.

Bolgari bili so podvrženi ohojemu grabežljivemu Turku; od reke Donave tja do egejskega morja bila je ta bogata dežela, turška drajna, in njeni delavni varčni slovanski narod bil je turški rob, Čerkesi so drli in ranili vbogo kristjansko rajo, požigali ji hiše, skrunili ji žene in device, ter jih zvezane prodajali v sramotno sužnost. Prava ni dobil kristjan pred turškim sodnikom, pričati ni smel proti Turku kristjanski pes.

Krvavo pridelani kruh deliti je moral Čerkesu in Turku tako, da mu je ostalo komaj za nago življenje. Paša, zastopnik turškega prava in vlade, mastil se je, polnil si žepe iz žepa žuljavega Bolgara, in svoj harem z brhkimi slovanskimi Bolgarkami.

Stara Srbija, junaška Hercegovina, bogata Bosna umirale so pod kopiti konj poturčenih Begov in Agov, potomcev onih, ki so na Kosovem polju prelivali kri za krst in svobodu zlatno. Nekedanjih Srbov in Hrvatov, pred katerimi se je tresel dolgo časa turški polumesec, nasledniki postali so krvopije, odrtniki svojih bratov in morilci čistosti svojih sester.

Oni so si podjarmili sveti veri zveste brate, pobrali jim premoženje, polastili se njihove

zemlje, podedovane po svojih prednikih, porobili so jih, ter jih imenovali raja, čredo, ravnali z njimi tudi kakor s čredo, jih preganjali in klali. Gjaur trpi in delaj, ne gani se! to je bilo pravo v stari Srbiji, v Hercegovini in v bogati Bosni.

Kneževina srbska plačevala je danak (Tribut) Turku, katerega sta slavna junaka Črni Jurij in Miloš Obrenović z močno roko zapodila iz svoje mile domovine, katerega je nepozabljivi knez dika Srbije — Mihajlo pahnil iz njegovega zadnjega zavetja, iz srbskih trdjav. Knez srbski moral je prejemati knežvo dostojanstvo kleče iz rok kletnega busurmana, prisegati mu je moral vernost, poniževati se, da obvarujejo svoje podložne osebe, kateri so bili podvrženi Bolgari in ostali po Turku neposredno tlačeni kristjani. Žalosten in v resnici sramoten prizor!

Nad vso to revščino stal je neodvisni, da neodvisni! le na diplomatičnem papirju odvisni sokol Črnogorec. Bistrim okom razgledoval je iz svojih proti nebu strmečih pečin na muke nesrečnih bratov po dolini, oko mu zaplamt, z zobmi je zaškripal, puško nabil, ter sto in stokrat svojemu handjaru okusiti dal kri krvoloka turčina. Pač se je posrečilo temu tu ali tam prodreti v naravne trdnjave Črnogore, ali vselej je bil vesel, ako je zamogel peté spet srečno domu odnesti. Primerilo se mu je to le takrat, ko mu je renegat, Hrvat, Omer paša zapoved oval. Mukhtar paša, in poznejši Sulejman paša, in posebno zadnji, pa sta plačala predrzno poskušnjo podjarmiti sokole, s celimi vojaškimi kardeli, le z malimi ostanki sta vbežala, drugo gnoji še danes črnogorske skalnate bregove, pticam roparicam v veselje.

Ali Črnogorci, akoravno prosti v svojih gorah, zaprti so bili v njih kakor oroslan v kletki.

Z ene strani zapirala jim je Turku prijazna Avstrija pot do morja, od vsih drugih strani stražile so jih turške trdnjave Nikšići, Trebinje, Podgorica, Skadar, Bar, Spica in druge. Prisiljeni so bili Črnogorci revno živeti, vse potrebe dobivali so še le iz druge roke, skoraj bi rekel kakor miloščino od svojih zlovoljnih sosedov, in če se je tem izvolilo, dali jim niso tudi nič več. Vsak gmoteu napredek vsak razvoj bil je junaškemu narodu pri takih okoliščinah nemogoč.

Tako je bilo stanje Slovanov na u predugj rusko-turško vojsko.

Kako je bilo o času prejšnjih in posebno zadnje vojske?

Ni nasvetu peresa, da bi popisalo vse, kar si je izmislila glava krvoloka Turka; trupla pomorjenih moških, žena in otrok, pogorišča mest in vasi, na tisuče in tisuče bogunov v Srbiji, Avstriji in v Grški so priče nepopisljive divjosti, zverinske grozovitosti krviželjne nečlovečnosti Turkov, Čerkesov in bažibozukov.

Bolgarija, stara Srbija, Hercegovina in Bosna opustošene so, polje neobdelano, vasi in mesta so požgane, dežele so neobljudene.

Tako je stanje slovanskih pokrajin sedaj po vojski.

Zabliskalo se je izza vrhuncev Balkana, ruski topovi, kozaške sulice gnale so busurmana Turka tja do njegovega glavnega mesta, kjer skorpionu enak, sedaj razsaja sam nad seboj, mori sam svoje vladarje, pahne enega raz prestola, opaše drugega z Osmanovim mečem, in ta se mora zapreti v svojo vtrjeno palačo, se more obdati z dobro plačano verno vojaščino, da ga ne ugonobe tisti, ki so ga na prestol posadili.

Politični pregled.

V Ljubljani, 26. julija.

Avstrijske dežele.

Cesarjevič Rudolf se 1. avgusta ob 8. uri 25 m. zjutraj z Dunaja odpelje v Prag. Med potjo se bode mudil v Českem Tribavu, Ustji, Hocenu, Pardubicah, Prelavcu, Kolinu in Českem-Brodu, kjer se mu bodo poklonili deželni in državni vradi pa društva. V Prag dojde ob 4. uri 30 m. popoldne. Na kolodvoru ga bodo pričakovali ces. namestnik, višji vojaški poveljnik s častništvom, policijski načelnik, mestni župan z mestnim odborom in častniki praške mestne straže. Po ulicah, skoz ktere se bode cesarjevič peljal v kraljevo palačo, bodo razvrsteni stali dijaki praških učilnic in družbeniki raznoterih društev. Pred palačo ga bosta pričakovala in pozdravila kardinal Schwarzenberg in višji deželni maršal, v dvorani pa dvorniki, duhovščina, deželni odbor in načelniki ces. vradov. Slovesni poklon duhovščine, plemstva, vradov, vojaščine in društev se bode pa vršil 2. avgusta. Mestni od-

škemu rodu, iz kristjanstva je priraslo. To priča zgodovina. (Cfr Haffner l. e. pg. 178 sqq)

Hočemo li še govoriti o pričetniku kristjanstva? Njegovo življenje, njegova dela, njegovi nauki so ga spričali Božjega sina. Vse to je tako zgodovinsko spričano, spričano pismeno, spričano ustmeno v vsi osemnajstletni zgodovini, da se tajiti ne more.

Naj nam materijalizem te zgodovinske prikazni razlaga; djanstvene so, zanikati se ne dajo. In pri tem bi si še kdo upal trditi, da na svetu je sam zgol mehanizem, ni nič drugega kakor moč kemičnih in fizikalnih sil, pa tvarina? Vsa zgodovina bi nam bila zastavica. V zgodovini pa je vendar zapisan razvoj najvikšega bitja na zemlji, razvoj namreč človeške nature, in če se ta tako očitno skozi in skozi vse tisučletja kaže duhovno in le mogočno, visoko, plemenito, kadar duh vse prevlada in prešinja, kdo bi se potem drznil zagovarjati vsem tem prikazom nasprotovajoči monizem, naravoslovni materijalizem?

IV

Djali smo, da zoper gospod profesorjeve

nauke oporekamo tudi v imenu sreče in visoke časti človeške. Le par besedi.

Če je materijalizem resničen, potem je nesreča za nas, da smo pametni, samosvestni ljudje; naše življenje nima čisto nobene veljave, posebno življenje trpinov, kterih je vendar velika večina na svetu.

Naši naturi je neizbrisljivo vtisnjena želja po popolni sreči; mogoče je, da se ta želja spolni, ali pa ni mogoče. Ako ni mogoče, potem nas natura sama le muči in trpiuči, ako je pa mogoče, mora se tudi vresničiti in sicer pri vseh ljudeh. Skušnja nas uči, da na zemlji je le trud in jok; kristjanstvo nam kaže večno, popolno srečo po smrti, za ktero se moramo tukaj pripravljati, — trpljenje v pravem duhu prestano nam bo še povikšalo našo srečo. V tej luči težave zgube svojo ostrino, svojo britko grenkost; v tej nadi živi revni zemljan tudi od vseh zapuščen v vednih britkosti in stiskah mirno, zadovoljno, vsaj ve, da po kratkem trpljenju pride večno veselje. Ravno večnost nas spodbuja k čednosti, k vstrajnosti, k spolnjevanju vseh dolžnosti, brani nas hudobije, varuje nas moralčnega propada. Človek spozna

svojo visokost in imenitnost, spozna, da je kralj stvarjenja.

Materijalizem pa vse to razdere. Uniči nam upanje po smrti, sreče nam pa na zemlji ne da, ne posameznikom, ne vsem združenim. Vživanje je potem edin naš namen, naj bo že telesno, ali kaj bolj vzvišeno; skrb za trebuh, skrb za čast, skrb za svetno visokost je prva in edina človeška ualoga. Kdor ima dosti premoženja, kdor ima velike zmožnosti, morda si vjame trenutek sreče, toda sreče, ki ne oblaži srca, marveč pusti srce prazno, pustotno. Kak pomen ima naše življenje, ki se z jokom prične, v težavah nadaljuje, v bolečinah skonča? Neumna je čednost, neumna krepost ohranjena le z velikim zatejevanjem — jej, pij, vživaj! in če tega ne moreš, uniči svoje življenje. Prav imajo oni in one, ki se za denar valjajo v vsi mesenosti; — prav ima slepar, ki prevari druge ali skrivaj ugrabi v varstvo mu izročeni denar in uide; prav ima ropar, ki z hudim jemlje, kar njemu primanjkuje za vžitek; — prav imajo vsi, ki siloma končajo nesrečno življenje. Vsaj človek ni drugega, kakor žival, da revniši od živali. Po krivici si se, o revni človek,

bor dela že zdaj obširne priprave za sijajen sprejem. V deželni gledišči českim in nemškem bode slovesne prestave. Prag hoče pri tej priliki pokazati, da narod česki je neomahljivo zvest svojemu kralju in njegovi rodbini, dasi nasprotuje sedanji vladini sistemi. Mnogi upajo, in morda ne zastonj, da bode bivanje cesarjeviča v Pragu dalo priliko k povoljni rešitvi českega vprašanja, ki Avstriji dela velike zadrege, dasi se to po vnanjem ne kaže. Sprava s Čehi bi ne zbudila samo na Českem, ampak tudi pri vseh drugih slovanskih narodih neizmerno veselje, ker bi bila porok, da se ima enakopravnost med raznimi narodi dejansko izvrševati.

Volitve za deželni zbor se bodo na Koroškem vršile 2., 5. in 10. septembra, na Solnograškem pa 9., 12. in 16. septembra.

Lahonstvo. „Triest. Ztg.“ govoreč o demonstrativnih shodih na Laškem piše, da prebivalci tržaški so dobri Avstrijanci, in priporoča mestnemu zastopu, da naj nikar ne trpi, da bi se Trst zlorabil za take demonstrativne izjave. List pričakuje, da se bode mestni zastop o prihodnji seji izjavil v rodoljubnem smislu. „Triest. Ztg.“ ima prav, če prebivalce tržaške imenuje dobre Avstrijance; večina prebivalcev je slovenska in zvestoba Slovencev je sploh znana in skušana. Žalibog, da ta večina v Trstu nima nič govoriti in da je vsled čudnih in nenaravnih razmer na krmilu mestnem stranka lahonska, na ktere rodoljubje se pa „Triest. Ztg.“ zastonj sklicuje. Lahonstvo se je v Trstu tako podpiralo in gojilo, da se sedaj za grozenje in prilizovanje več ne zmeni ampak gre svoja pota, ki pa niso avstrijsko-rodoljubna. Tudi zdaj dvomimo, da bi mestni zastop lahonski spolnil „Triest. Ztg.“ željo, če bo pa vendar le storil, storil bo to prisiljeno.

Zagrebski mestni zastop je sklenil pritožiti se zaradi madjarskih napisov na hrvatskih kolodvorih in je priporočil drugim mestnim odborom, da naj pristopijo k tej pritožbi.

Bosne še zdaj naša vojna ni zasedla. Eni listi trdijo, da je Avstrija pripravljena sprejeti turške nasvete, eni pa poročajo, da so se dotične obravnave razbile in je Avstrija naznanila to že vnanjim vladam s pristavkom, da bode Avstrija vsled sklepa evropskih držav zasedla Bosno. To naj bi se res že skoraj zgodilo, ker vedno odlaganje bi znalo pri nasprotnikih zbuditi misel, da se Avstrija tega boji. Nadvojvoda Janez Salvator, ki bode vodil oddelek besenske vojne, je že došel na Hrvatsko. Rodč je vstaške vodje poklical v Dalmacijo k razgovoru.

do zdaj povzdigoval nad druge stvari, po krivici si zidal svoje stanovanje nad živinskimi hlevi, stopi iz lastne visokosti, objemaj ljubo živalico v hlevu, pozdravljaj drevje in travo, poljublja pesek in prah — ker njihovega rodu si ti.

Dovolj naj bo — kaj hočem govoriti! Materijalizem uniči vso srečo, vso čast in dostojnost človeštva, poniža človeka pod žival — zato ugovarjamo zoper njega v imenu vsega človeštva.

Tako smo prav nakratko pokazali, da moramo v vsakem oziru energično ugovarjati zoper nauke dr. Gartenauerja, profesorja na gimnaziji Ljubljanski. Daleč smo zabredli, če se pri nas smejo take razprave v programih gimnazijskih tiskati: tožimo Vas gospodje, tožimo pred vednostjo in pred vesoljnim svetom, da Vi vednost vskrunjate in mladini slovenski pogubne poti kažete!

Vnanje države.

Pruski liberalni listi so se toliko časa norčevali iz vjetnika vatikanskega, piše dopisnik „Vaterlandov“ iz Berlina, da imajo sedaj sami namesto enega — dva vjetnika, cesarja Viljema v Babelsbergu in kneza Bismarka v Kissingenu. Prvi se je sicer vedno vozil v odprtem vozu, v soboto bil je vjetnik v zaprtem, in danes pri selitvi v cesarski grad Babelsberg pri Potsdamu, so iz previdnosti in strahu pred drugim napadom Hödelnovim ali Nobilingovim kočjažu vzeli vsa znamenja cesarskega kočjaža in še služabnika odpravili. Park (nasadi) v Babelsbergu so bili obdani od čuvajev, notranji del pa je bil zaprt že včeraj. Prej so vsakega tujca pustili v cesarjeve sobe, celo pri navzočnosti cesarjevi, zdaj nihče celo v park ne sme priti. Da je tudi Bismark v Kissingenu vjetnik, razvidi se že iz tega, da ga povsod obdaja truma skrivnih policistov. Pri vsem tem je osoda vjetnika vatikanskega še vedno milejša od pruskih. Prvega ne muči neprenehoma misel, da so ga zaprli lastni podložniki, ker njegovi jetničarji so uzurpatorji; cesar Viljem (pa je k temu primoran od lastnih podložnikov, pred katerimi življenja ni varen, dasi ima sto tisuče bajonetov in tisuče policajev. Sicer pa so začeli na pruskem dvoru drugače soditi, in iz zanesljivega vira se mi poroča, da je cesar Viljem rekel: „Dva dela mojih podložnikov se ne smeta nikdar spuntati: katoličani in delavci.“ — Ravno isti dopisnik omenja, da se Bismarkov list „Nordd. Allg. Ztg.“ raduje, ker so začeli celo katoliški listi pisati, da bode porazumljenje med vlado prusko in vaticanom že skoraj dovršeno. Katoličani nemški pa hočejo prej viditi dejanja, da so Prusi siti kulturnega boja, in jim gole besede ne zadostujejo.

Angleška kraljica je lordu Beaconsfieldu sama podolila red podveze (Hosenbandorden) v pripoznanje za njegove zasluge na kongresu. Nasprotniki njegovi pa mu žugajo, da ga hočejo tožiti, ker je izdal Anglijo in Turčijo.

V Albaniji se po nekterih naznanilih razširja razdraženost proti Črnogorcem, ktero turški poveljnik Husein paša kuri. Če se dežela ne pomiri, pravijo, da bo Avstrija zasedla tudi Albanijo. — V Tesaliji Turki moré in požigajo: menda hočejo kristjane prisiliti, da se še enkrat vzdignejo in jih popolnoma zapodé iz Evrope.

O pogodbi med Vatikanom in Carigradom se sliši, da ima biti v Carigradu ustanovljena internunciatura, ktera bo vladala zadeve katoliške cerkve na polotoku balkanskem. Trdi se, da glede Bosne bode Strossmayer imenovan metropolita bosenski. Že zdaj je on duhovni načelnik katoliške cerkve z nazovom: biskup „Sremski in Bosenski“ in ondotni bogoslovci so se vzgojevali pod njegovim nadzorstvom.

Izvirni dopisi.

Iz Bizavika, 25. julija. (Čitalnična slovesnost.) Še le danes Vam poročam o veselici, ki smo jo v nedeljo napravili v naši čitalnici. Zabavali smo se prav dobro. Imeli smo Godežovo narodno godbo iz Kravje doline, katera ni predraga, pa vendar dobro dela. Tudi pevce smo imeli izvrstne: narodna osmerka „Naprej“ je bila tako prijazna, da je sodelovala, za kar smo ji toliko bolj hvaležni, ker bi bili ostali drugače brez petja. Pogovarjali smo se sicer že, kako bi navadili domače fante peti, pa ne gre, ker nemamo učitelja. Med

petjem in godbo so se vrstili govori, deklamacije in nabitnice itd., da smo se do mraka prav dobro imeli. Zvečer so nas Ljubljanci zapustili in menda srečno domu prišli, le nekatere, slišim, je nevihta vjela, ker so med potjo prevečkrat „počivali“. Druge nesreče pa ni bilo in se je vse v prav lepem redu vršilo. Ljubljanskih rodoljubov je prišlo precej k nam, pa vendar davno ne toliko, ko lansko leto, ko se je veselice tudi „Sokol“ udeležil. Tako smo za letos opravili, drugo leto se pa zopet vidimo, če bomo se živi in zdravi. Vsem pa, ki so nam pomagali obhajati čitalnice obletnico, kličem: Pristrčna hvala! — Ud.

Iz Maribora. (Šolski sklep na srednjih šolah) se je vršil 14. julija s v. mešo in razdeljevanjem spričeval. Poročilo je izdala do zdaj samo c. kr. višja gimnazija, vodstvo c. kr. višje realke naznanja, da bode še le v avgustu svoje poročilo zgotovilo, učiteljsko pripravnišče pa menda nobenega ne izdaja. Statistična data, ki vam jih tukaj podajam so torej večidel posnete iz „Mariboržanke“ ki mora tudi za nje odgovorna biti, če niso natančna. Na c. kr. gimnaziji je pretečeno leto podučevalo z ravnateljem vred 13 profesorjev in 4 učitelji, učencev pa je bilo koncem leta 253 javnih in 6 privatnih. Po narodnosti so razdeljeni na 28 Nemcev (?) 127 Slovencev (?) 2 Hrvata in 1 Madjara (?). Odlikašev je bilo na celi gimnaziji 30, prvi red jih je dobilo 156, drugi red 14, tretji red 12, neizprašanih je ostalo 5. — Na čelu ima program nemški sestavek od profesorja M. Valenčaka: Primož Trubar, der Begründer der neuslovenischen Literatur. — Na c. kr. višji realki je podučevalo z ravnateljem 10 profesorjev in 4 učitelji; učencev pa je bilo 129, po narodnosti 89 nemcev, 15 Slovencev (?) 3 Srbi, 3 Madjari, 3 Hrvati, 1 Poljak in 1 Anglež. Z odliko jih je šola dovršilo 11. s prvim redom 88; drugi red jih je dobilo 8, tretji red 2 in 10 jih sme izpit ponavljati. K maturi se jih je bilo oglasilo 14, izmed katerih jo je 11 prestalo.

Na c. k. učiteljskem pripravnišču je bilo 132 izpitanih, in izmed teh so vsi leto dovršili, toda 4 morajo izpit iz enega predmeta po počitnicah popravljati. V 4. letu jih je bilo 20, ki so se vsi oglasili k maturi in jo vsi prestali. Izmed 12 vnanjih učiteljev, ki so se tudi mature vdeleževali, jih je 6 dobilo spričevalo zrelosti, 5 pa jih mora izpit ponavljati čez 10 tednov in 1 čez eno leto. S pripravniščem je sklenjen pripravljajoči kurs, v katerem je bilo 46 učencev; 35 bode jih drugo leto stopilo v 1. leto, ker so izpite zvršili, 6 bode jih moralo izpit popravljati, 5 pa jih je bilo čisto zaverženih. Podpore dobiva učiteljsko pripravnišče 9315 fl. in sicer 6085 fl. iz državne blagajnice, 1580 fl. iz deželne in 1650 iz okrajne kase.

Ako te statistične date primerjamo z onimi prejšnjih let, vidimo, da se je število učencev na gimnaziji jako skrčilo, zato pa na učiteljskem pripravnišču silno pomnožilo. Iz gimnazijskega poročila posebej pa razvidimo, da je zlasti zadnja 4 leta iz dežele vedno manj, iz mest zmirom več dijakov. Temu je gotovo vzrok ubožanje kmetov, rastoča dragina po mestu in morebiti tudi nova vojaška postava, ker si marsikdo misli, če že moj sin mora biti vojak, mu zato ni treba študiranja, ki v sedanjem času toliko stane. V letošnjih do zdaj nam poznanih poročilih pa še smo neko posebno reč opazili, da se namreč na naših srednjih šolah slovenski duh vedno manj razodevije in da se tudi število rojenih Slovencev krči na vse mogoče načine. Ta misel

se nam je vzbudila pregledajoč program Mariborske gimnazije, ki ima od slovenskega profesorja o slovenskem pisatelju nemški spis sestavek, dasi bi smeli zahtevati, da bi enak sestavek tudi slovenski spis se vzel v program Mariborske gimnazije, kar se je bilo že voje dni tudi zgodilo; potem pa smo najšli med razverstitjo učencev po narodnosti. 1. Magjara v tretjem razredu, ki je menda Murkovic Murtir, že po imenu pravi Arpadov sin (!), po rojstvu če se ne motimo Prekmurec in po narodnosti starišev Štajarski Slovenec. Če bi se smeli pri statistiki držati pravila, da je vsak Magyar, ki je v Magyar-orszagu rojen ali tam prebiva, tedaj bi po spodnjem Štajarskem in po Kranjskem ne imeli nobenega Nemca. Novo šolsko leto v srednjih šolah se začne dne 16. septembra.

Domace novice.

V Ljubljani 27. julija.

(Vstanova za slepega sicer pa zdravega otroka) iz Kranjskega, 7 do 12 let starega, je pri ilirskem zavodu za slepe razpisana. Prošnje naj se do 20. avgusta oddajo deželni vladi kranjski.

(Vabilo k veliki zabavi,) katero napravijo tukajšna národna društva v podporo po odhodu naših rezervistov v Bosno zapuščenim sirotam v nedeljo dne 28. julija 1878 v prostorih čitalnične restavracije. Program zedinjeni zabavi: 1. 2. 3. „Putnica“, Strausov „Valcar“ in „Hitra polka“, izvršuje mestna godba. 4. Zajc. — „V boj!“ Zbor, poje možki zbor čitalničin. 5. Govor gosp. dr. J. Vošnjaka. 6. Verdi. — Cavatina iz opere „Lucrecia Borgia“, izvršuje mestna godba. 7. Jenko. — „Strune“. Zbor poje možki zbor čitalničin. 8. Recitativ in arija iz „Trovatore“, poje gosp. J. Noll. 9. Nedved. — „Popotnik“, zbor, tenor-solo in četverospjev; solo poje gosp. J. Meden. 10. Strauss. — „Polka mazurka“, 11. Zajc. — „Zadnji čas Zrinskoga“, izvršuje mestna godba. 12. Tovačovsky. — „Veltava“. Zbor, poje možki zbor čitalničin. 13. Recitativ in Cavatina iz opere „Sejstlav ljuti“ od Gjuro Eisenhuta, poje gosp. J. Noll. 14. Hendrych. — „Poziv k spevu“. Zbor s četverospjevom, poje možki zbor čitalnice. 15. Telovadba na drogu in s sledečimi grupami: a) „Façado“, b) „Herkulov spomin“, c) „Oltar“, d) „Orosloni“, e) „Angeli“, f) „Stolp“. Predstavljajo društveniki „Sokola“ s spremljevanjem mestne godbe. 16. B. Ipa vic. — „Domovina“. Zbor z dvospjevom, pojeta gospoda Meden in Valenta z možkim zborom čitalničinim. 17. Zajc. — „Kadrija“ izvršuje mestna godba. 18. Förster. — „Samo“, Zbor s četverospjevom, poje možki zbor čitalničin. 19. Zörner. — „Slovenski venec“, 20. Schinzel. — „Hitra polka“, izvršuje mestna godba. 21. Jenko. — „Šta čutiš“. Zbor, poje možki zbor čitalničin. 22. Loterija. 23. Balfe. — Cavatina iz opere „Zaide“, 24. Národna pesem „Po jezeru“, 25. Zajc. — „Oj Banovci“, izvršuje mestna godba. Začetek ob 1/2 8 uri. Vstopnina 30 kr., brez omejenja radodarnosti. Ako bi vreme neugodno bilo, se zabava odloži, in pozneje dan vršitve zopet po plakatih naznani. Kegljanje na dobitke v isti dobrodejni namen se prične 1. avgusta in konča 20. avgusta. Od odbora „národne čitalnice“, „Sokola“ in „dramatičnega društva“.

(Deželni brambovcí na Slovenskem) letos ne bodo imeli vojaških vaj, da preveč ne zastane kmetijsko delo. Dotične vaje so se odložile za prihodnje leto. Z Dunaja se „Politiki“ telegrafuje, da bode vojno ministerstvo za letos boje ustavilo tudi navadno odpuščevanje vo-

jakov (normalmässige Beurlaubung, ki bi se imelo že v 6 tednih pričeti.

(Za mašnike so bili danes v stolnici posvečeni) iz IV. leta bogoslovja čč. gg.; Bajec Jakob iz Hrenovic, Ferčej Matevž iz Dobrave fare Zaspiske na Čiorenjskem, Lavtižar Miha iz Kranjske gore, Laznik Jožef iz Dravelj, Zaman Andrej iz Škocijana pri Dobrava, Zupan Anton iz Breznice; iz III. leta pa čč. gg. Dolenc Jožef iz Planine, Koblar Anton iz Železnikov in Malenšek Martin iz Semiča. V Mariboru pa so bili posvečeni le 4 gospodje.

(Utonil) je 25. t. m. popoldne ob 6. uri v vojaški kopalnici 17 letni vojaški učenec J. Čretnik, ko je hotel čez Ljubljano in nazaj preplavati, pa je v sredi onemogel menda vsled krča. Čez pol ure so ga izvlekli iz vode, ter so ga ribali do polu devetih zvečer, pa vse prizadevanje, da bi ga zopet oživilo bilo je zastonj.

(Einige Worte gegen den Artikel: Der naturwissenschaftliche Materialismus) v letošnjem programu gimnazije ljubljanske imenuje se priloga zadnje „Zgodnje Danice“, ki se tudi v posebnih odtisih v tiskarni Blaznikovi dobiva po 5. kr. Prof. Gartenauer se je s svojim spisom tako blamiral, da tukaj skoraj ne more več uspešno delovati, in da bodo njegovi predniki občinstvu jako vstregli, če ga promovirajo — kam drugam.

(Občinskega zbora Ceciljinega društva) 25. t. m. še je vdeležilo mnogo vnanjih udov. Obširneje poročilo o njem objavimo prihodnjč.

(Huda nevihta) je tudi v sredo popoldne razsajala v okolici ljubljanski. V Moravčah je treščilo v neki kozolec, ki je pogorel. V čertek zvečer se je zopet napovedovala huda ura, pa ostalo je le pri blisku in dežju, brez katerega pa skoraj noben dan ni. — Ogenj ki je uni dan uničil pod Turjakom posestvo krčmarja Jamnika, kakor smo že poročali, ni nastal vsled strele, ampak zanetil ga je 3 letni deček, ki se je pod kozolcem z žvepljenkami igral; otroče se je neki že od pivecv navadilo tabak piti, in si je hotelo zažgati fajfo, pa je zažgalo hišo. Kolikrat se je že svarilo, da naj otrokom ne puščajo žvepljenk, pa vsa svarila so zastonj. Naj bi ljudi izmodrilo vsaj nesreča, če za lepo besedo ne marajo.

(„Brencelj“ št. 13.) se je že razposlal naročnikom. Mikaven kakor navadno, ima na zadnji strani podobo, v kateri je pesem „Andraževa“ v sekircah (notah) za tercet postavljena; ta podoba je zelo komična in kaže, da je „Brencelj“ tudi muzikaličen v svojem stroku Mikaven je tudi sestavek o Celji, kjer se nemškutarija in renegatstvo posebno šopirita. Ker se s to številko prične drugo poletje je ravno pravi čas, da si ga lahko naroči vsak, kdor ga še nima.

(Nesreča.) Na železnici so se pri Trebižu ravno na nekem mostu odprle vrata vagona; konduktor Pac, ki je pri njih slonil, padel je z voza čez most v strašno globočino ter je takoj obležal mrtev.

Razne reči.

— Love v najem dale bodo 30. t. m. ob 10. uri zjutraj pri okrajnem glavarstvu v Ljubljani te-le občine: Ježica, Črni vrh in okolica ljubljanska.

— V Zagrebu je za podpredsednika prosinodalnega examinatorija imenovan preč g. A. Jandrič, za prosin. examinatorja pa Slovenec prof. dr. Feliks Suk.

— Linzer theol. prakt. Quartalschrift, III. Heft, prišel je ravnokar na svitlo, in obsega zopet sledeče jako zanimive reči: I. Der heilige Franz von Sales, Lehrer

der Kirche. Von Domcapitular Dr. Ernest Müller in Wien. II. Der Seelsorger als Friedensstifter zwischen uneinigen Eheleuten. Von Domcapitular Dr. Karl Dworzak in Wien. — III. Das Beichtgeheimniss. III. Aus den hinterlassenen Schriften des sel. Prof. Dr. Jos. Reiter. IV. Die Leugnung der Superiorität des Glaubens über die Vernunft und das Vatican. Concil. Von Prof. Dr. Sprinzel. V. Die Verbreitung christlicher Hausbücher durch kath. Bücher- und Lese-Vereine. Von Prof. Josef Schwarz in Linz. VI. Freiheit und Heiterkeit des Geistes. Von Consistorialrath Karl Kopp-reiter in Weiskirchen. VII. Pastoralfragen und Fälle: 1. Unterschied zwischen dem cano-nischen und bürgerlich-österreichischen Eherechte. II. Von Prof. Dr. Hiptmaier in Linz. 2. Octava pretii — Löschung derselben. Von Consistorial-sekretär A. Pinzger in Linz. 3. Eintragung in das Taufbuch. Von demselben. 4. Praktische Winke für die Leitung von Bruderschaften. Von Pfarrvikar Josef Sailer in Oswald. 5. Das Ehehinderniss der Religionsverschiedenheit. Von Prof. Dr. Otto-kar von Gräfenstein in Admont. 6. Eine Ehedispens im Nothfalle. Von Prof. Josef Gundlhuber in St. Pölten. 7. Pastoralbriefe über den katechetischen Unterricht. Von Dechant B. J. Höllrigl in Ybbs. 8. Ein Ehefall über Affinitas legalis. Von Pfarr-prov. F. Stöckl. 9. Bestreitung der ehelichen Geburt. V. Pf. M. Geppi in Opponitz. 10. Die Celebration der Messe in einer fremden Kirche. Von Prof. P. Ignaz Schüch in St. Florian. 11-12. 2 Moralfälle über die Feindesliebe. 13. Der Segen des neugeweihten Priesters. 14. Die sogenannten Altaraufgaben. 15. Ueber das fünffache Skapulier. Von Beneficiat Jos. Moser in Linz. VIII. Lite-ratur: 1. Aberle, Einleitung in das Neue Testa-ment. Recensirt von Prof. Dr. O. Schmid in Linz. 2. Schäfer, Die religiösen Alterthümer der Bibel. Recensirt von Prof. Dr. Zschokke in Wien. 3. Pröll, Gesch. des Prämonstratenser-Stiftes Schlägl. Recensirt von Stiftsdechant Meindl in Reichersberg. 4. Weinbrenner, Mähren und das Bisthum Brünn. Recensirt von Prof. Dr. Schindler in Prag. 5. Zschokke, Reisebilder aus dem Scandinavischen Norden u. s. w. Recensirt von Prof. Dr. A. Roh-ling in Prag. 6. Gutberlet, Das Buch Tobias. Re-censirt von Prof. Dr. Schmid in Linz. 7. Martin, Die Harmonie des Alten und Neuen Testaments. Recensirt von Prof. Dr. Schäfer in Münster. 8. P. Hattler, Katholischer Kindergarten. Recensirt von Domvicar A. Schmuckenschläger in Linz. IX. Kirchliche Zeitläufe. Von Dr. J. Scheicher, X. Aus dem geistlichen Geschäftsleben in Ober-österreich im 15. Jahrhundert. II. Von A. Czerny in St. Florian. IX. Miscellanea: 1. Pfarrenkurs. 2. Inhaltsverzeichnis von Broschüren und Zeit-schriften. Tega izvrstnega časopisa izide vsako četrto leto snopič 8—9 pol. Zadnji snopič jih ima celo 11 1/2. Izdaja se redno 15. januarja, 15. aprila, 15. julija in 15. oktobra. **Naročnina** se najlaglje pošlje po poštni nakaznici pod naslovom: **An die Redaction der Quartalschrift in Linz, Harrachstrasse Nr. 9.** — Vredništvo opravlja ob enem opravništvo in ekspedicijo. Naročiti se zamore tudi pri poštnih vradih vnanjih dežel in pri vseh knjigarnah. **Cena celemu letniku po pošti in v knjigarnah znaša 3 gl. 50 kr.** Naročiti se zamore vsakdo tudi med letom.

Eksekutivne dražbe.

27. julija. 3. Kunčič, iz Snična, in 1. Dobrin v Trziču. 3. Možina v Hriba na Vrhniki. 2. Laber-nik iz Hotovelj, v Loki. 1. Božič in Jurišič iz Pruske vasi, v Kostanjevici. 1. Kočar iz Hudega v Kamniku. 1. Burger Karl in Franc iz Ribnice, 1. Zobeč iz Dolenje vasi. 1. Rus iz Bele vode, vasi v Ribnici. 3. Lozej a Podrage, v Vipavi.

29. julijan: Lanthierrijeva grajščina Slap v Ljubljani. 2. Škofca iz Viseje v Žuženberku. 1. Ovijač iz Moš v Kranji.

Telegrafočne denarne cene 25. julija.

Papirus, renta 64.35 — Stroberna renta 66.15 — Zlata renta 74.55 — 1860letno državno posojilo 113.60 — Bankinske akcije 832 — Kreditne akcije 260.25 — London 15.40 — Srebro 100.60. — Čas. kr. osnani 5.49. — 20-cantov 9.26